
Persbericht

Productiviteitsontwikkeling uitvoeringsorganisaties overheid verschilt sterk

Delft, 10 december 2019

De productiviteit van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) is de afgelopen twintig jaar toegenomen, de productiviteit van het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) is juist afgenomen. Dat blijkt uit onderzoek van het Instituut voor Publieke Sector Efficiëntie (IPSE) Studies naar de productiviteitsontwikkeling van vijf grote verzelfstandigde overheidsorganisaties (zbo's en agentschappen) sinds het midden van de jaren negentig. Naast de SVB en het CJIB zijn ook de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), de Dienst Wegverkeer (RDW) en het Kadaster onderzocht.

Productiviteitsgroei verschilt sterk

De onderzoekers keken hiervoor naar de productie per ingezette euro, zoals het aantal AOW-uitkeringen (SVB) geldboetes (CJIB), rijbewijzen (RDW), asielaanvragen (IND) of ingeschreven hypotheekakten (Kadaster). De SVB is steeds meer klanten gaan bedienen zonder dat de productiekosten toenemen. Bij het CJIB, vooral bekend van verkeersboetes, stijgen de kosten per product juist wel. Bij de andere drie organisaties is geen duidelijke verbetering zichtbaar, maar ook geen verslechtering. Bij de RDW ontwikkelt de productiviteit zich vrij stabiel, bij de IND en het Kadaster vooral heel grillig. Deze organisaties zijn ook veel conjunctuurgevoeliger.

Niet alles gemeten

Opvallende en belangwekkende verschillen, maar de geschetste productiviteitstrends dekken niet de hele lading, waarschuwen de onderzoekers. Zo komen veranderingen in de aard van de producten of diensten niet goed tot uitdrukking. Door nieuw beleid of verscherpte regelgeving kan het een uitvoeringsorganisatie meer tijd kosten om bepaalde diensten te leveren dan vroeger. Ook kan de kwaliteit zijn toegenomen. Een voorbeeld is de vervanging van het papieren rijbewijs door een rijbewijscard of helpen bij schuldhulpverlening door het CJIB.

Uiteenlopende achtergronden

Bovendien hebben de uitvoeringsorganisaties te maken met uiteenlopende omgevingsfactoren. Zo speelt bij het Kadaster de economische conjunctuur een belangrijke rol. Gaat het goed op de huizenmarkt, dan stijgt het werkaanbod en kan het Kadaster de vaste kosten over een groter aantal producten verspreiden. Tijdens de economische crisis daalt de bezettingsgraad en daarmee

productiviteit juist. Bij de IND hangt het werkaanbod weer af van de sterk schommelende asielinstroom. Het is voor deze organisaties ook veel lastiger om op de lange termijn te sturen op productiviteit dan bijvoorbeeld bij de SVB, dat juist heel goed weet hoeveel klanten het de volgende jaren heeft en hier dus goed op kan anticiperen. Bij deze organisaties is het de uitdaging de wendbaarheid van de organisaties hierop af te stemmen, zonder dat de continuïteit in het geding komt.

Aandacht voor productiviteit onder druk door nieuw beleid en nieuwe taken

Verder constateren de onderzoekers dat veel uitvoeringsorganisaties er steeds meer taken bijkrijgen en nieuw beleid gaan uitvoeren. Soms opgelegd door het Rijk, maar soms ook op eigen verzoek. Een risico hiervan is dat het werk van deze uitvoeringsorganisaties steeds gecompliceerder en beleidsintensiever wordt. Hierdoor kan een doelmatige uitvoering van de kerntaken onder druk komen te staan.

Meer belangstelling

Hoewel steeds meer overheidstaken worden uitgevoerd door zelfstandige bestuursorganen (zbo's) en agentschappen, is er lange tijd weinig politieke belangstelling voor de prestaties van deze organisaties. Dat is opmerkelijk omdat deze organisaties sinds de jaren negentig juist in grote getalen zijn opgericht om de efficiëntie en effectiviteit van de overheid te vergroten. De afgelopen jaren neemt de aandacht wel toe, en ook dit onderzoek heeft tot doel de kennis over de prestaties van uitvoeringsorganisaties verder te vergroten. Verder zal naar aanleiding van aanhoudende problemen bij onder meer het CBR en de Belastingdienst binnenkort een parlementair onderzoek van start gaan.

Over het onderzoek

Het onderzoek maakt deel uit van een door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gesubsidieerd onderzoeksprogramma naar de productiviteit en doelmatigheid van de publieke sector.

* De publicatie *Op afstand de beste?* van Thomas Niaounakis en Alex van Heezik (ISBN: 9789082725872) is gratis te downloaden via www.ipsestudies.nl. Voor vragen kunt u contact opnemen met Thomas Niaounakis (t.niaounakis@ipsestudies.nl), 06-46107635.